N°. 41. Donderdag 10 October 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1918—1919 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

DE MOTIE—VERMEER.

Het Dagelijksch Bestuur aan het Hoofdbestuur van „Oost en West".

In de Algemeene Vergadering van „Oost en West", den 6en Juli 1918 te Apeldoorn gehouden, werd besloten om de motie, op die vergadering door den heer H. J. Vermeer ingediend, in handen te stellen van het Hoofdbestuur, ter overweging.

Die motie luidde als volgt:

„De algemeene vergadering van „Oost en West" te Apeldoorn, op 6 Juli 1918,

„besproken hebbende de laatste verkiezingen en de daaruit voortgevloeide samenstelling van de Tweede Kamer,

„betreurt het, dat daarbij nagenoeg geen rekening is gehouden met de belangen van Indië,

„schrijft zulks toe aan de onkunde van het Nederlandsche volk omtrent de tropische landen en volkeren en het daaruit voortspruitende gebrek aan belangstelling,

„spreekt als haar overtuiging uit, dat deze onkunde en dat gebrek aan belangstelling zullen leiden tot een verwijdering tusschen Indië en Nederland, eenerzijds als gevolg van een niet elkander begrijpen, anderzijds als gevolg van een schromelijke miskenning van de Indische wenschen en belangen,

„geeft in overweging om met alle mogelijke middelen de belangstelling van het Nederlandsche volk in de tropische landen en volkeren op te wekken,

„vermeent dat naast de verdieping van het onderwijs ook de verschillende politieke partijen in Nederland zeer veel zullen kunnen doen in zake meerdere kennis van en belangstelling in Indië, door op politieke en andere vergaderingen meer aandacht te schenken aan specifiek Indische vraagstukken,

„is van oordeel, dat ook de Nederlandsche pers over het algemeen veel te weinig werk maakt van de koloniën en van het openbare leven der daar wonende bevolking,

„heeft besloten door een krachtige propaganda in dezen ongewenschten toestand verbetering te brengen,

„en doet een beroep op het onderwijs, op de verschillende politieke partijen en vooral op de Nederlandsche pers, om de vereeniging „Oost en West" in deze propaganda te steunen en daarmede te werken in het belang van moederland en koloniën."

In de eerste plaats wenscht de heer Vermeer, dat de Vereeniging „Oost en West" haar ernstig leedwezen er over zal uitspreken, dat bij de laatst gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal nagenoeg geen rekening gehouden is met de belangen van Ned.-Indië.

Zeer zeker kan dat een ieder, die bijzondere belangstelling voor Indië koestert, spijten, en zou men dit anders kunnen wenschen. Maar hoe zulks te bewerken zonder zich in den strijd van de verschillende politieke partijen te mengen? Terwijl ieder lid uit den aard der zaak vrij blijft om in de politieke partij, waaraan hij zich verbonden voelt, te ijveren voor het stellen van een of meer kandidaten, van wie te verwachten is, dat zij zich in 't bijzonder geroepen zullen rekenen voor de belangen van Indië te waken, gaat het moeielijk aan, dat de leden met hunne uiteenloopende richtingen op dat gebied *als vereeniging* partij zullen kiezen voor bepaalde kandidaten. Het zou de politieke hartstochten in de vereeniging opwekken met de zekere kans, de eendracht onder de leden in gevaar te brengen, welke zoozeer noodig is, om te arbeiden aan het hoofddoel van de vereeniging, n.l. den band te bevestigen tusschen Indië en Nederland, waardoor de belangen dier deelen van „Groot-Nederland" in gemeenschappelijken zin, met voldoening van de bevolking, zullen bevredigd kunnen worden, aldus leidende tot onderlinge waardeering, tot verbroedering van het Oosten en het Westen.

Dat daartoe in de eerste plaats behoort het verspreiden van populaire kennis in Nederland omtrent Oost- en West-Indië, de vereeniging heeft dat van den aanvang af in hare statuten erkend. Dit pogen echter moet niet gepaard gaan met een verwijt aan het Nederlandsche volk van *onkunde en gebrek aan belangstelling, welke leidt tot een verwijdering tusschen Indië en Nederland.* Laten zij, die Indië kennen, die daar het voornaamste, het beste deel van hun leven hebben doorgebracht, zij, die daaraan hun welvaart te danken hebben, de hand steken in eigen boezem, en eerlijk de vraag beantwoorden: hoever hunne kennis, hoever hunne belangstelling voor Indië reikten, voordat omstandigheden, welke ook, hunne aandacht op Indië deden vestigen als het land hunne werkzaamheid of hunnen toekomst? En toonen allen, na het goede van Indië te hebben ondervonden en genoten, in Nederland terugekeerd, een blijvende belangstelling voor Indië, zoodanig dat zij zich wenschen in te spannen om het schoone van Indië, de deugden en de rechten van Indië's bevolking door het Nederlandsche volk te leeren kennen? Geen hard woord zal dan tot het Nederlandsche volk gericht worden wegens onkunde of gebrek aan belangstelling, maar Indië's vrienden zullen zich met welwillendheid vereenigen om daarin verbetering te brengen. Dat heeft men bij de oprichting van „Oost en West" gewild.

Men had het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., dat zuiver op wetenschappelijk gebied voor Indië werkte; men had het Indisch Genootschap, dat meer voldeed aan den wensch om indirect in de Staten-Generaal de belangstelling voor Indië te doen opleven en, weleens spottenderwijs de Derde Kamer genoemd, als het voorportaal was, waardoor kenners van Indië de Tweede Kamer binnentraden. Daarbij mogen wij niet vergeten het vele, dat het zendingswerk tot ruimere kennis van Indië heeft bijgedragen. Een vereeniging echter, die meer op algemeen maatschappelijk terrein zich zou bewegen, met de bedoeling om *populaire* kennis omtrent Indië te verspreiden, en welke den band tusschen Indië en Nederland trachten wilde te versterken door, naast de geestelijke, ook bijzonderlijk

te letten op de individueele, materieele behoeften van hen, die uit Indië naar Nederland kwamen of, omgekeerd, uit Nederland naar Indië vertrokken — vergissen wij ons niet — ontbrak, voordat nu bijna 20 jaar geleden de vereeniging „Oost en West" tot stand kwam. Zooals ons Hoofdsbestuurslid, de heer Schoch, ter vergadering sprak in zijn verweer jegens den heer Vermeer, „twintig jaren heeft de vereeniging medegewerkt aan het versterken van de banden tusschen Indië en Nederland en daarbij de sympathie van publiek en Regeering mogen ondervinden. Zij zou niet zoo lang hebben kunnen voortarbeiden, indien dit niet het geval ware geweest...... we zijn wakker, maar werken in stilte."

Andere Indische vereenigingen of, vereenigingen voor Indië, zooals o.m. ook het Koloniaal Instituut, zijn daarna gekomen. Deze moge het gelukken, op het door hen gekozen terrein met jonger vuur of door het kapitaal gesteund, meer in het oogvallend werk te verrichten, van „Oost en West" kan men in zekeren zin zeggen, dat het pionierswerk gedaan heeft. Het kan niet ontkend worden, dat sedert hare oprichting de belangstelling voor Indië belangrijk is toegenomen. De vergelijking van nu met toen valt zeer in het voordeel van het heden uit, al is men op verre na nog niet waar wij komen moeten.

Lezingen van verschillende vereenigingen, w.o. die van „Oost en West" in hare verschillende afdeelingen, werken mede tot verspreiding van de kennis omtrent Indië. In 't bijzonder noemen wij het een vorig jaar tot stand gekomen Comité voor Ned.-Indische lezingen en leergangen, waarvan ook de vereeniging „Oost en West" deel uitmaakt. Deze dragen bij, naast het streven van de onderwijzersgenootschappen, om ook bij het Onderwijs meer de aandacht naar Indië te doen trekken. Wij noemen nog de vereeniging tot verbreiding van meer kennis over Nederland in den vreemde.

De heer Vermeer zou ons willen doen uitspreken, dat ook de Nederlandsche pers over het algemeen veel te weinig werk maakt van de koloniën en van het openbare leven der daar wonende bevolking. Al zou het ons genoegen doen, indien daarvoor nog ruimer plaats door de pers zou kunnen worden ingeruimd, werkelijk we zouden ondankbaar zijn, indien wij niet wilden erkennen den grooten vooruitgang der laatste jaren in dat opzicht, in algemeene en speciale bladen en tijdschriften.

De vereeniging „Oost en West" heeft in den loop der jaren onder haar vaan verschillende commissiën in het leven geroepen, die elk met een bijzonder deel van haar taak zich belast hebben. Eerstdaags nog zal, dank zij den gewaardeerden steun van het Ministerie van Koloniën, een lang door ons gekoesterde wensch worden vervuld, met de oprichting van een Tehuis voor Inlanders van den dienstbaren stand, die, wanneer zij buiten betrekking zijn geraakt, daar een tijdelijk onderdak, overigens daar een plaats van samenkomst ter ontspanning kunnen vinden, en bij de beheerders waarvan zij zich ten allen tijde om raad en voorlichting wenden kunnen.

Zoo gaan we door, met vermijding van ophef en schijnvertoon, naar vermogen voort te werken aan het doel, dat de vereeniging van den aanvang af voor oogen had, en waarvan zij het verschiet ziet opklaren niet slechts door wat zij met hare welgemeende, zij het zwakke pogingen weet uit te werken, maar niet minder vooral door wat andere na haar gekomen vereenigingen in gelijken geest weten tot stand te brengen.

Met verlangen zien wij uit naar de plannen, welke ons zullen worden voorgebracht door de nieuw gevormde propaganda-commissie, waarvan het denkbeeld in de algemeene vergadering van 6 Juli door den heer Ed. Cuypers werd ter sprake gebracht.

Van de motie van den heer Vermeer blijft ten slotte, voor wat wij zouden kunnen aanvaarden, alleen over „het beroep op het onderwijs, op de verschillende politieke partijen en op de Nederlandsche pers, om de Vereeniging „Oost en West" in haar propaganda te steunen en aldus mede te werken in het belang van Moederland en Koloniën", een beroep op allen, die Indië kennen, en Indië en zijn volk genegen zijn, om zich bij ons aan te sluiten, een beroep op de kapitaalkrachtige lichamen en personen om onze vereeniging niet te vergeten, opdat deze met meer voldoening werkzaam zal kunnen zijn. Zoo zij het!

Bad-, wasch- en drinkwater en Mijnwezen.

De bevolking van Nederl.-Indië, behalve die van het eiland Java, is uiterst dun verspreid. Het gevolg hiervan is, dat vele streken niet tot ontwikkeling komen, dat de „onbegrensde mogelijkheden" onmogelijke mogelijkheden zullen blijven. De slechte hygiënische toestanden waaronder de bevolking leeft, vormen wel één van de oorzaken, waaraan het zoo schaars bevolkt zijn dier geweldige gebieden te wijten is. De kindersterfte is er buitengewoon groot, terwijl epidemieën als pokken, cholera, „koortsen", „buikziekten", om de zooveel jaren, groote verwoestingen onder de bevolking aanrichten.

De nooden van Indië, Java incluis, zijn vele. Veel geld zal er noodig zijn om ze te lenigen, hoe meer geld er opgebracht wordt, hoe spoediger die verbeteringen tot stand zullen komen. „Dat is een waarheid groot als een karbouw" zal men zeggen, maar ze lijkt toch grooter dan ze wel is. Niet iedereen ziet ze.

Zoo schreef een bekend oeconoom voor enkele weken in een zeer bekend Nederlandsch tijdschrift, dat de geringe bevolking van Celebes en andere eilanden te wijten zou zijn aan „natuurlijke" oorzaken. Wat de schrijver hieronder verstaat, is mij niet geheel duidelijk. Ik heb altijd den indruk gekregen, dat ze te wijten zou zijn aan voor de bevolking wel „natuurlijke" oorzaken, maar voor ons, Westerlingen, onnatuurlijk, dus voor verbetering vatbare, wat met natuurlijke niet het geval kan zijn. Groote onzindelijkheid is één der oorzaken der groote sterfte onder de inlandsche bevolking. Verder groot gebrek aan kiemvrij drink-, bad- en waschwater. De toestanden op dit gebied grenzen aan het ongelooflijke. Ik hoop binnen niet al te langen tijd de vele gegevens op dit gebied, die voor mij onderweg zijn, te hebben ontvangen om ze te publiceeren. Maar reeds nu beschik ik over meer dan voldoende materiaal om bovenstaande uitspraak te mogen doen. Niet alleen de zoo dun bevolkte gebieden lijden onder dit gebrek, ook op Java is dit het geval.

Nu weten de lezers van dit blad wel, dat men in Indië „artesische" putten boort om het gebrek te verhelpen. Ook hebben velen wel gelezen, dat boringen naar water nog al eens mislukken en dat het zoo langzaam gaat. „Wat kan hiervan toch de reden zijn?", heb ik me vaak afgevraagd. Enkele dagen voor zijn dood sprak ik er met Prof. Jonker over. Deze deelde me, als zijne meening, mede, dat op dit gebied te veel onsystematisch, onwetenschappelijk gewerkt werd en dat de uitkomsten vermoedelijk beter zouden zijn, als de vele gegevens bij het „grondpeilwezen" voorhanden, eens door een bekwaam g e o l o o g werden verwerkt en bekeken.

Ik heb over het bovenstaande al eens in de „Locomotief" geschreven, meen echter goed te doen, er in dit blad ook op te wijzen, gezien het zeer groote belang, dat er mee gemoeid is en gezien de misère bij de opsporing der ertsen, waarvan de heer Abendanon in het vorig nummer spreekt. Het psychologisch oogenblik schijnt er mij door de ontdekking der vele milliarden waard zijnde nikkel- en ijzerertsen, voor te zijn aangebroken.

H. F. TILLEMA.

Een Tentoonstelling te Amsterdam.

Nu de Secretaris van ons afdeelingsbestuur mij, naar aanleiding van een verzoek van het Hoofdbestuur van „*Oost en West*", vraagt om met een enkel woord in het *Koloniaal Weekblad* de aandacht te vestigen op de tentoonstelling, die er in het gebouw

van de afdeeling „Volkenkunde" van het *Koloniaal Instituut* alhier wordt gehouden, voldoe ik daaraan gaarne.

Tentoonstelling is eigenlijk een te weidsche naam voor de weinige, maar belangwekkende beeldengroepen, die daar in een der kamers van het oude heerenhuis op de Keizersgracht, waar de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut tegenwoordig onder dak gebracht is, te zien zijn. Het zijn een 4-tal volkstypen uit onze Oost, elk geplaatst in zijn eigen milieu en in volgorde gerangschikt, naar de graad van beschaving, die zij — volgens onzen maatstaf ten minste — hebben bereikt.

Op deze wijze komen wij het eerst bij de Papoeagroep, daar deze van de zegeningen van de Westersche cultuur nog het minst hebben...... geprofiteerd. Het middelpunt hiervan is een bewoner van de Noordkust van Nieuw-Guinea in hurkende houding en een Papoeasch kind, welke beide figuren, op natuurlijke grootte, omgeven zijn door het bekende Nieuw-Guineesche huisraad: de steenen bijlen en sagoklopper, de beenen dolken en messen, de verschillende pijlen en bogen.

Daarna volgt een groep der Toradja's, eveneens levensgroote beelden van een man en een vrouw in hun eigenaardige kleederdracht, te midden van het kleurrijke en mooie houtsnijwerk, dat in de laatste jaren zoo veel meer bekend is geworden.

Als 3e in deze rij en in deze volgorde komt dan een Atjehsche groep, een groote forsche bovenlander, gewapend met rentjong en lans en een naar evenredigheid te kleine Atjehsche vrouw, terwijl ook hier de entourage gevormd wordt door allerlei voorwerpen van het land, waaronder vooral de mooie donkere Atjehsche weefsels de aandacht trekken.

Eindelijk volgt dan als 4de en laatste groep een Javaansche dalang, die de wajang vertoont, een groep, die reeds van vorige tentoonstellingen bekend is. Het prachtige koperwerk, dat daarbij is geëtaleerd, is zeker niet het minst mooie en belangwekkende.

De nieuwe beelden zijn door een zeer bekwaam deskundige gemaakt, die, naar ik vernam, geregeld voor het Koloniaal Instituut werkt, zoodat het te verwachten is, dat deze serie langzamerhand zal uitgebreid worden. We kunnen belangstellenden, vooral onder onze Amsterdamsche mede-leden van *Oost en West*, zeer aanraden deze ethnologische beeldengroepen eens te gaan zien, waartoe dagelijks van 2—5 uur gelegenheid bestaat.

Amsterdam, 5 Oct. 1918.

C. VAN BAELDE.

„Chung Hwa Hui".

Onder voorzitterschap van den heer Han Tiauw Tjong heeft de Chineezen Vereeniging Zondagmiddag in de Marmerenzaal van American-Hotel, Amsterdam, haar 2e Algemeene Vergadering gehouden, waarbij o.a. besloten is tot het uitschrijven van een prijsvraag onder haar leden ten bedrage van *f* 500 voor een studie over: „De Chineesche Nederzetting in Ned.-Indië". Hetgeen de prijsvraag mocht opleveren, zal worden aangewend voor een toekomstig Algemeen Aziatisch Congres, dat georganiseerd zal worden door de in Zürich opgerichte „Asiactic Students Society", waarin ook Chung Hwa Hui is toegetreden.

Vandaar dat in die studie, als een onderdeel der Groot Aziatische Beweging, die den Aziatischen toehoorders van het Congres meer belang zal inboezemen, de nadruk zal moeten worden gelegd op den huidigen actueelen toestand der Chineezen in Ned.-Indië, n.l.: „De opleving der Chineesche maatschappij in Ned.-Indië".

's Avonds tegen half acht heeft de heer H. J. Vermeer een lezing gehouden over „Het Indische Militairisme en de Indië-Weerbaar-Beweging, waarin hij ook een korte beschouwing heeft gegeven over het niet-deelnemen door de Chineezen aan de Indië-Weerbaar-Beweging. De niet-deelname schrijft hij hoofdzakelijk toe aan de stemming der Chineezen jegens Nederland, dat door een kortzichtige politiek deze groep onderdanen als Vreemde Oosterlingen blijft beschouwen en behandelen. Hij heeft den Chineezen deelname aan I. W. in de toekomst ontraden.

In zijn sluitingsrede zegt de Voorzitter, dat de Indo-Chineezen, al richten zij hun blik naar 't stamland China, waarmee zij cultureel zijn verbonden en dat in de toekomst een belangrijke factor zal zijn in het Oost-Aziatisch Wereldverkeer, hun medewerking aan den bloei en groei van den toekomstigen Indonesischen Staat niet zullen onthouden en dat, evenals Katholieken en Joden hier te lande hun blikken richten naar Rome en Palestina, toch goede Nederlandsche burgers zijn en evenals de Canadeezen van Fransche origine hun Fransche beschaving, zeden en gewoonten in eere houden, ook de Indo-Chineezen de Chineesche cultuur in hun eigen midden zullen bevorderen, om daaruit de moreele kracht te putten, die noodig is om het Indonesische gemeenschapsideaal te dienen.

Sprokkels.

XXVIII.

Eenigen tijd geleden bezochten Lord Chelmsford, Gouverneur-Generaal en Onder-Koning van Indië, en de heer C. S. Montagu, Minister van Koloniën in Engeland, Britsch-Indië.

De strijders voor politieke rechten onder de Inlandsche vrouwen vroegen ook een audiëntie aan, waarop ze o. a. het volgende zeiden:

„Verder vragen we om uitbreiding van onderwijs van Staatswege, dat zoowel voor jongens als voor meisjes ten eenenmale onvoldoende is. Wij wenschen voldoende hoeveelheid scholen voor jongens en meisjes en verplicht lager onderwijs voor beide seksen. Zoolang deze hervorming nog niet is tot stand gebracht, eischen wij, dat de bestaande en in wording zijnde scholen gelijkelijk zullen worden verdeeld voor de jongens en de meisjes en dat gebroken wordt met dén onverstandigen maatregel, waarbij slechts een tiende van het aantal scholen voor meisjes beschikbaar wordt gesteld. Wij wijzen op de domheid van dezen bestaanden regel, die tengevolge heeft, dat tal van wèl-onderwezen jongens met niet-onderwezen vrouwen moeten trouwen, die hen belemmeren in hun verdere ontwikkeling en de opvoedsters worden van het nieuwe geslacht."

Bij het lezen van deze wenschen dier vrouwen dachten we aan ons Indië, waar op de H. I. scholen de jongens voorgaan en slechts een zeer beperkt getal plaatsen voor de meisjes beschikbaar is, waar de Regeering zich tot nu toe van het onderricht aan meisjes heel weinig aangetrokken heeft en dat deel van haar taak liever aan particulieren overliet, om zelf haar krachten te wijden aan het oprichten van prullige dessa-schooltjes, terwijl de ontwikkelde Inlanders geen vrouwen van gelijke ontwikkeling konden vinden om een huwelijksverbintenis aan te gaan en aldus in hun verdere ontwikkeling werden gestuit; waar de Regeering niet voldoende de groote opvoedende kracht begreep, die er voor de ontwikkeling van een volk van eenigszins onderwezen en opgevoede vrouwen uitgaat. Met kracht dient de hand aan den ploeg geslagen te worden; de velden zijn wit om te oogsten.

XXIX.

Het schijnt in Indië met de huishuren hetzelfde te wezen als in Nederland. Alle huren slaan op; niet alleen die van nieuw-gebouwde huizen, die in

dezen tijd van schaarschte aan materialen hooger bouwkosten vragen dan vroeger, maar ook van reeds gebouwde, ja oude huizen gaan de huren buitensporig naar boven. De redeneering, dat het onderhoud zooveel duurder is, gaat slechts voor een heel klein deel op, want zoowel in Indië als in Nederland zijn de meeste eigenaren er op uit zoo weinig mogelijk aan de huizen te doen; liefst zouden ze alle kosten van onderhoud op de huurders verhalen.

De Huurcommissie in ons land kan aan de opdrijving der huren eenige beperking opleggen. In Indië is men nog niet zoo gelukkig een dergelijke commissie te hebben, en is men vrijwel aan de heeren huiseigenaren overgeleverd.

De Engelschen hebben in Singapore korte metten gemaakt, door te bepalen, dat het onwettig is aan zijn huiseigenaar meer huur te betalen dan die, welke hij ontving in het eind van 1915.

In een officieel rondschrijven is daarvan mededeeling gedaan aan de huurders, terwijl degenen onder hen, die in December 1915 niet hun tegenwoordige huizen bewoonden, bij de destijdsche huurders naar den vorigen huurprijs navraag hebben te doen. Is dit practisch onmogelijk, zoo moeten ze de huur betalen, die ze betaalden, toen ze het perceel betrokken.

Vrees voor uitzetting of in-beslag-neming van eigendommen behoeven de huurders niet te koesteren, aangezien het gerecht geen van beiden zal goedkeuren.

Het Engelsche bestuur heeft dus geen medelijden met de huiseigenaren, zooals minister Treub indertijd had, toen hij beweerde, dat de meeste huren te laag waren, waarmee wel eenigszins in strijd is het feit, dat tal van huizenbouwers mannen van goeden doen zijn geworden.

Het Engelsche bestuur gaat ook niet van de redeneering uit: alles wordt duurder, dus de huiseigenaren moeten ook meer verdienen. Een redeneering trouwens, waarvan degenen, die hun geld niet in huizen, maar in schuldbrieven van den staat staken, de dupe zouden worden.

Voor de bewoners van Indië is de eenvoudige en afdoende maatregel van het Engelsche bestuur om van te watertanden.

XXX.

Het Nederlandsche volk is een volk van kruideniers, wordt vaak beweerd. De handelingen der zakenmenschen in den tegenwoordigen tijd zijn niet geschikt om het dien naam te doen verliezen. In een der Indische bladen lazen we onlangs een staaltje, dat ons daaraan opnieuw deed denken.

De Sultan gaf indertijd aan den dienst der Staatsspoorwegen het gebruik van alle gronden, noodig voor het stationsemplacement te Toegoe, zonder daarvoor eenige vergoeding te vragen.

Later verhuurde de S.S. een deel der nog beschikbare gronden aan Chineezen, om er pakhuizen op te bouwen, en — stak de huurpenningen in eigen zak. Kan het kruidenier-achtiger? Er zal nu gepoogd worden de S.S. te bewegen dit geld af te staan en de tot dusver genoten gelden in de Sultanaatskas te storten.

H. VAN VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Uit Deli.

Onlangs hebben we een en ander meegedeeld over de botsing tusschen de planters in Simeloengoen en den ass.-resident, den heer Tideman. In een correspondentie uit Deli in het „*Soer. Hbl.*" is de zaak nog eens behandeld en trekt de correspondent vierkant partij voor den bestuursambtenaar en toch meent hij, dat de heer Tideman zal moeten springen om twee redenen. Eerstens oordeelt hij, dat de nieuwe gouverneur de kracht en den durf niet zal bezitten om den ass.-resident de hand boven 't hoofd te houden en ten tweede meent hij, dat Buitenzorg in deze tijden geen conflict met 't Engelsche groot-kapitaal gewenscht zal achten: het meerendeel der planters in Simeloengoen toch behoort tot de Engelsche natie.

(Ons lijken beide argumenten niet houtsnijdend. Als een gouverneur niet aanstonds partij durft trekken voor zijn bestuursambtenaar, als hij tenminste meent, dat deze gelijk heeft, zoo kan men er zeker van zijn, dat hij onder de planters een groot deel van zijn gezag reeds verloren heeft. En ons dunkt, dat het juist in dezen tijd meer dan anders noodig is om tegenover het Engelsche groot-kapitaal ons gezag hoog te houden).

Heeft de schrijver gelijk, als hij beweert, dat te Deli plooibaarder karakters worden verlangd dan de heer Tideman bezit, bestuursambtenaren met een diplomatieken aanleg gelijk de vorige gouverneur of menschen met 'n ziel als een stuk leer en een hart als 'n brok steen?

In dezelfde correspondentie wordt gesproken over den vermoedelijken overgang van den assistent-resident van Asahan, den heer Moorees, naar de cultures als assistent-hoofdadministateur van de Holl.-Amerikaansche Plantage. Schr. acht dergelijke overgangen ongewenscht, ja noemt ze 't oude Indische zeer.

„Reeds zoo dikwijls hebben we 't hier zien gebeuren", aldus schr., „dat oud-gouverneurs-generaal, oud-leden van den Raad van Indië, oud-residenten en oud-gouverneurs onmiddellijk na 't verkrijgen van hun pensioen in de bureaux van een der groote handels- of cultuurlichamen terecht kwamen." Het kwaad zit hem minder in den overgang op zichzelf dan wel in 't geen er aan vooraf moet gegaan zijn. Géén maatschappij toch zal er toe overgaan om een gouvernementsambtenaar tot zich te trekken, indien niet zijn geschiktheid en bereidheid om zich aan zijn nieuwe taak met hart en ziel te wijden, zijn vast komen te staan. En daarvoor moet het bewijs geleverd zijn, toen de betrokkene nog in 's lands dienst werkzaam was.

En daaronder moet 't algemeen belang lijden. Met de nieuwe toekomst in 't zicht, kan de ambtenaar niet langer onpartijdig zijn, maar moet hij wat schipperen met zijn hem vanwege de gemeenschap opgelegde plichten.

't Geval-Moorees is nog sterker, daar hij tevoren inspecteur van den arbeid was en daarna weer plaats nam in de rij der bestuursambtenaren. „Wanneer hij dus straks tot zijn particuliere functie geroepen wordt, moet 't vertrouwen van de economisch zwakkere groepen niet alleen ten aanzien van 't B. B., maar ook met betrekking tot 't instituut arbeidsinspectie, in kracht aanmerkelijk dalen. En waar onlangs een arbeidsinspecteur in een voorname positie bij een der groote Nederlandsche cultuurlichamen benoemd werd en een controleur tot de betrekking van adjunct-secretaris der groote planters-organisatie, de Avros, geroepen werd, is het niet te verwonderen ,dat de Maleische pers smalend spreekt van een arbeidsinspectie, welke, en van een bestuur, dat met de groote cultuurmachten onder een deken ligt.

Neemt de regeering geen maatregelen ter voorkoming van deze ongewenschte opslokkingen van kapitaalswege, dan zal, vooral op de Oostkust met haar tegenstrijdige belangen, veel van 't geen ze ten goede onderneemt, volmaakt nutteloos blijken.

Pestbestrijding.

„Men bestrijdt epidemieën niet door geïmproviseerde plaatselijke tegenaanvallen, maar door een methodische verdediging over de geheele linie", aldus het motto, dat de heer Boon zet boven een artikel in het „*Soer. Hbl.*", waarin hij het heeft over den dienst der Pestbestrijding.

Na een lofrede op het gezag gehouden te hebben tegenover de massa, zegt de heer B., dat het gezag het welzijn beoogt van het individu en streeft naar het in overeenstemming brengen van diens belangen met die van het algemeen. Volkomen eens is hij het met den Japanner K. Uchida, waar deze in zijn inleiding van „Die hygiënischen Verhältnisse der Insel Formosa" zegt:

„Tot de gewichtigste factoren, welke voor de ontwikkeling en opheffing eener Kolonie onder de oogen moeten worden gezien, behooren volkshygiënische maatregelen. De gezondheidstoestand kan daarom zeer goed als maatstaf gelden, bij de beoordeeling van den graad van vorderingen, door een Kolonie gemaakt.''

Het is niet hartverheffend te zien, hoe weinig er op hygiënisch terrein nog volbracht is in koloniën, eeuwen reeds onder ons bestuur. Felle geeselslagen waren er noodig om het gouvernement wat meer aandacht aan den gezondheidstoestand van het volk te doen wijden.

In stede van den aanval der epidemieën door groote krachtsontwikkeling tegemoet te gaan en dus te voorkomen, ging men plaatselijk verdedigend te werk, en leed die verdediging bovendien aan de kwalen, waaraan elke improvisatie mank gaat, zooals bij de pestbestrijding duidelijk gebleken is.

Het verdrijven van de pestratten van huis naar het veld was het gezonde idee waartoe men kwam, maar dat om personeele en financieele redenen niet konsekwent doorgevoerd werd. Een vernietiging der pesthaarden door geheele kampongs desnoods te raseeren en elders weer op te bouwen, was als juist te noemen, indien over geheel Java een verbetering der woningtoestanden gelast was. Dan eerst zou men zich eenigszins beveiligd kunnen achten tegen een hernieuwden aanval, welke de n a t u u r slechts tot staan kan brengen.

Dat is bewezen door de graphische voorstelling, welke schr. indertijd zag, van de rijzing en daling der pestziekte in Malang, waar methodisch en hard gewerkt was volgens de inzichten van den bestrijdingsdienst en in Madioen, waar men totaal gebrek aan activiteit getoond had. Ternauwernood was er in de klimmende lijn, wat vorm en hoogte aangaat, eenig verschil in het voordeel van Malang te ontdekken en dit bleef zoo, toen de epidemie met bliksemsnelheid afnam, blijkende uit den nagenoeg loodrechten stand der dalende lijn. Als een wervelwind verdween de pest, zooals ze gekomen was.

Toch heeft de dienst der pestbestrijding veel goeds tot stand gebracht op algemeen hygiënisch gebied. De verbetering der huizen van Europeanen en Inlanders in de peststreken maakt het hoogst waarschijnlijk, dat in de toekomst de gevaarlijke ziekte niet d a a r, maar elders op zwakkere punten zal aanvallen. Het gouvernement had de verdedigingsmiddelen tegen de pest niet moeten beperken tot enkele kleine deelen, maar ze moeten uitstrekken over de geheele linie.

De dienst der pestbestrijding, inziende, dat het ongevaarlijk maken van a l l e woningen om bovengenoemde redenen niet doenlijk is, klampt zich aan zijn bestaan vast door het voorstellen van nieuwe maatregelen t e r v o o r k o m i n g van de pest. Men wil n.l. de havenplaatsen, waarin de pestratten met de rijstzakken geïmporteerd worden, rat-onbewoonbaar maken om daardoor een doordringen van de pestziekte naar de binnenlanden te voorkomen.

Daar volgens de P. B.-dienst de ratten een aangenaam en gezellig tehuis vonden in den zandbodem der pakhuizen, moet deze vervangen worden door harde vloeren van cement, beton en-of asphalt. Daartegen wordt het bezwaar geopperd, dat de kans bestaat, waar de bodem der goedangs te Soerabaja slechts door een dunne hardere laag van de modder gescheiden is, dat grootere belasting het ontstaan van scheuren en kloven tengevolge zal hebben, waardoor het rattenvolkje betere huisvesting zou krijgen dan het zand ooit geven kan.

Bovendien gaan er stemmen op, die wenschen, dat het gouvernement de kosten zal dragen, daar de uitgaven in het algemeen belang worden gedaan. Teneinde onverantwoordelijke ambtenaren te weerhouden van het begaan van uitspattingen, acht schr. het noodzakelijk, dat het algemeen of plaatselijk bestuur behoorlijk bij de zaak betrokken is.

Moet de dienst der P. B. terwille van het voortbestaan van eenige goed gesalarieerde staatsbetrekkingen blijven bestaan, zoo verandere men den naam in „Dienst ter verbetering der woningtoestanden op Java'', als hoedanig hij recht op bestaan heeft. Volhardt men echter in het idee, dat het noodig is om van de gouvernementeele belangstelling in de volksgezondheid alleen te doen blijken door te hooi en te gras maatregelen te nemen tegen de pest, „welke zelfs in haar gevaarlijkste perioden minder offers telde dan b.v. de tropenziekte bij uitnemendheid: de malaria doet, terwijl men niets, maar dan ook absoluut niets doet om laatstgenoemde ziekte tegen te gaan'', dan — aldus schr. — „zullen wij ons met alle kracht keeren tegen den dienst, omdat hij niets zal kunnen tot stand brengen, wel vernietigen.''

Verplaatsen ware beter dan vernietigen, want de dienst verplaatst ratten en vlooien uit Europeesche goedangs naar het Chineesche kamp, een bij uitstek gunstig terrein voor haar voortbestaan, en hij verplaatst kapitaal, door de verschillende goedangbezitters een paar ton gouds lichter, aannemers, bouwmeesters en hun aankleef evenveel zwaarder te maken.

Schr. besluit aldus: „Als de gemeente zich diligent wil toonen op het terrein van de hygiëne, waarop inderdaad maar al te veel te doen valt, dat schandelijk genoeg achterwege bleef, laat zij dan overal het vraagstuk van gezonde huisvesting, dat der rioleering, dat der anophelesbestrijding onder de oogen zien, en dit met het vaste voornemen, die problemen zoo grondig mogelijk op te lossen. Zij houde echter op met het nemen van prutserige proefneminkjes op hygiënisch gebied, op poene, dat zij het vertrouwen verspeelt, dat de massa in het gezag en zijn dienaren dient te hebben.''

Inlandsche landbouwleeraren.

Ontevredenheid heerscht in het kamp der Inl. landbouwleeraren zooals X. vertelt in „*De Indiër*'', en natuurlijk over de slechte betaling. Oorspronkelijk was het het plan de leerlingen voor de Middelbare Landbouwschool te betrekken van de Opleidings- en Kweekscholen. Spoedig bleek het noodig aan de bedoelde school een voorbereidende klasse te verbinden en toelagen van *f* 25, *f* 30 en *f* 40 toe te kennen.

Door die toelagen en de ongunstige salaris-vooruitzichten bij den bestuursdienst is de toeloop nog groot genoeg, maar bij de door de school afgeleverde en door een 5-jarig contract gebonden Inl. landbouwleeraren is geen greintje meer over van den vroegeren animo. En dat zit 'm in de betaling.

De Inl. landbouwleeraar begint n.l. op een traktement van *f* 75 p. mnd. Na 1 of 2 jaar wordt een practijkexamen afgelegd en wie daarin slaagt, krijgt *f* 100 's mnds en verder vier 3-jaarlijksche verhoogingen elk van *f* 25, totdat na 12 jaar dienst het maximum van *f* 200 's mnds bereikt is.

Deze betaling staat in geen verhouding tot die van de Inl. artsen, die kunnen opklimmen tot *f*450, terwijl de studie slechts twee jaar langer duurt. Ook steekt ze ongunstig af bij die van de landbouwkundige ambtenaren, welke van de M. L. S. te Deventer komen, en die na 12 jaren juist het dubbele hebben van de Inl. landbouwleeraren, terwijl de opleiding van beide weinig uiteenloopt.

Een andere onbillijkheid is de salariëering van de Europeesche abituriënten der school, die, weinig in aantal, toevallig steeds een baantje bij het landbouwdepartementen krijgen, dat veel beter betaalt. Is dit omdat ze geen toelagen genoten?

De toekenning van een daggeld van *f* 1 en de verplichting om per spoor 3e klas te reizen, zijn factoren, die ook ontevredenheid wekken.

X. meent, dat het noodig zal zijn om de traktementsregeling dezer klasse van ambtenaren, die van zoo groot nut zijn voor de ontwikkeling van den Inl. landbouw, te herzien en zou een beginsalaris wenschen van *f* 150 met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50 en 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25; bovendien een hooger daggeld en de vergunning om bij dienstreizen per spoor 2e klas te mogen reizen.

Suriname.

(Officieel.) Aan het op 25 September ontvangen en op 17 Juli te voren gedagteekende Surinaamsche mailverslag is het volgende ontleend:

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. Het aantal gevallen van malaria aan de Boven-Nickerie nam af.

Van 6 Juni tot 9 Juli 1918 werden uitgevoerd: Balata 29.564 halve K.G., cacao 180.287 K.G. goud 14.648 gram, hout 53 M³., suiker 476.000 K.G., vischlijm 20.89 K.G.

Bij de op 12 Juli 1918 gehouden stemming ter voorziening in de open plaats Jessuren werd als lid der Koloniale Staten gekozen mr. S. G. de Vries, kantonrechter van Paramaribo.

Bij de afzending van het mailverslag hadden verschillende aanvoeren van levensmiddelen plaats gehad (o. a. eene volle lading op 16 Juli met het stoomschip „Juno" van de Hollandsche Stoombootmaatschappij) en was op 17 Juli 1918 ook het in vorige berichten bedoelde meel uit Argentinië per stoomschip „Vulcanus" aangevoerd (ruim 31.000 zakken van gemiddeld 80 K.G.), waardoor de voedselvoorziening van Suriname in minder zorgelijken toestand komt te verkeeren.

Bij besluit van 20 Juni 1918 (G. B. no. 44) had prijszetting plaats voor aardappelen en uien.

Daarentegen is bij besluit van 5 Juni 1918 (G. B. no. 50) de maximumprijs voor brood opgeheven.

Voor de minvermogende bevolking werden uit de van landswege aangevoerde levensmiddelen beperkte hoeveelheden grof gemalen mais (z.g. korenrijst), maismeel, cocosolie, reuzel en boonen tegen verminderde prijzen beschikbaar gesteld. Voor verstrekking zouden alleen in aanmerking komen hoofden van gezinnen met een inkomen van minder dan *f* 600.

In aansluiting aan de desbetreffende mededeeling in het vorig bericht, wordt thans vermeld, dat de kantonrechter van Paramaribo wegens het niet voldoen aan de arbeidsplichtverordening sedert nog vijf arbeidsplichtigen heeft veroordeeld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Adhi-Dharmo". Er wordt door de ondernemingen in Djokdja weer geklaagd over het optreden dezer Inlandsche vereeniging, het zoogenaamde „Arbeidsleger", welke zich er op toelegt — alzoo de *Darmo-Kondo* — ontevredenheid te zaaien en zich te mengen in zaken, welke op voor haar verboden terrein liggen. Zooals bekend, geschiedt het bedrijf op de ondernemingen volgens een door het bestuur goedgekeurde exploitatie-regeling, waarin nauwkeurig is omschreven wat de verplichtingen zijn van den ondernemer en van de opgezetenen. Tevens is uitgemaakt, dat klachten hierover in de eerste plaats moeten worden voorgebracht bij den administrateur. Leidt dit niet tot het gewenschte resultaat, dan kan de beslissing van het bestuur worden ingeroepen. De kleine man wordt vertegenwoordigd door zijne bekels, die voor hun volk verantwoordelijk zijn. De geheele verhouding tusschen landhuurder en volk wordt in de Vorstenlanden beheerscht door het begrip „*roekoenan*". Die in onderlinge overeenstemming gemaakte regeling d.i. *roekoenan* is soms van grooter kracht dan de *pranatan* (de regeling van het zelfbestuur). Men begrijpt, dat in het raam dezer verhoudingen niet past de inmenging van een buiten de geheele zaak staande Inlandsche vereeniging. Natuurlijk neemt dit niet weg, dat *Adhi-Dharmo* zich daaraan niet stoort en kalm haar gang gaat. Op een der ondernemingen nu werd kort geleden op instigatie van een paar zwervende propagandisten van *Adhi-Dharmo* een koempoelan gehouden, waarin men de aanwezige opgezetenen trachtte over te halen zich met hunne klachten te wenden tot het bestuur van *Adhi-Dharmo* en dit als zijn vertegenwoordiger te erkennen. Men heeft overigens gezien, dat deze pogingen niet op zich zelf staan. Op de onderneming *Demak-Idjo* trachtte een der bestuursleden van *Adhi-Dharmo* op te treden als gemachtigde van ruim veertig personen; doch men ving bot, omdat de administrateur er niets voor gevoelde de inmenging dier onruststokers te dulden. Beweerd wordt, dat op verscheidene ondernemingen in stilte gekoempoeld wordt onder leiding van lieden van *Adhi-Dharmo*. De gevolgen zullen zich binnenkort wel doen gevoelen en dan als regel het eerst bij de minder gunstig bekend staande sujetten. Dit bleek o.a. op de eerst hierboven genoemde onderneming, waar al dadelijk een paar ongunstige types voor den dag kwamen met verzoeken, welke in strijd zijn met de exploitatieregeling. De heeren wilden blijkbaar eens een proefnemen, doch kwamen aan het verkeerde kantoor. Zij werden met een vaart verwijderd en kunnen nu aan *Adhi-Dharmo* om eten vragen. Het zal zaak zijn, dat de ondernemers een oog in het zeil houden en zich na het constateeren van elke ongeoorloofde inmenging direct tot het bestuur wenden. Een vereeniging, welke onrust gaat zaaien en zich tegen bestaande regelingen gaat mengen in ondernemingskwesties, dient te worden opgedoekt. Tot dusver kon het bestuur daarvoor nog geen termen vinden, ondanks het feit, dat ook van zeer hooge Inlandsche zijde die opheffing der vereeniging gaarne zou worden gezien.

Liefdadigheid. Hetzelfde blad *(Darmo-Kondo)* vernam, dat de Javaansche vereeniging *Tri Koro Dharmo* aan de Tuberculose vereeniging *f* 725 geschonken heeft, zijnde de netto-opbrengst van een onlangs gegeven uitvoering in den Schouwburg te Batavia.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Toekangs-Mindering. Het onderstaand geval, een paar Chineezen in de dessa overkomen, geeft — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — een aardig beeld van de houding, die een bepaald, hieronder nader aan te duiden deel der bevolking meent te kunnen en mogen aannemen, en hoe gerezen kwesties van door hen aangegane schulden, het beste tot oplossing kunnen worden gebracht. Evenals overal elders wel het geval zal zijn, leven ook hier (in Kediri) een massa Chineezen van het uitzetten van kleine geldsommetjes en het verkoopen van sitsjes op crediet aan de dessa bevolking. Zij staan bekend onder den naam van „toekang mindering", en voor de menschen, die niet meer in een gouvernements-pandhuis te verpanden hebben, zijn deze geldschieters dikwijls een hulp in den nood. Voor één terleen gegeven gulden is het tarief in den regel één cent rente per dag en ook het gekochte goed dient met één cent per dag te worden afbetaald. De teruggave van de geleende gelden heeft geen haast, als de rente maar geregeld binnenkomt. Deze geldschieters zijn dus verplicht zoo mogelijk iederen dag de dessa, waar zij geld hebben uitstaan, af te loopen, of per fiets af te rijden, om hun centen op te halen, voor welk karreweitje zij genoodzaakt zijn in de vroegte reeds op pad te gaan, om pas tegen den avond terug te keeren. Zeker, zij maken een woekerrente, die echter zeer dikwijls geheel wordt teniet gedaan door slechte betalers, of met de noorderzon verdwenen klanten; ook in dit geval betalen de goede betalers voor de slechte. Zoo hadden twee dezer „toekangs-mindering" in een zekere dessa eenige debiteuren, waaronder eenige S.-I.-leden, die in de betaling der rente sedert eenigen tijd achterstallig waren en herhaaldelijk door hun crediteuren werden aangemaand weder met de rentebetaling een begin te maken. Het geleende geld was natuurlijk reeds lang opverbruikt en het herhaaldelijk aanmanen begon den menschen al danig de keel uit te hangen; geld leenen gaat nog, maar terugbetalen is altijd minder prettig. Toen kwamen eenigen van de meest gewiekstEN op het idee aan de geldschieters te vragen om met hen een nieuwe leening aan te gaan, onder de stellige belofte, dat zij dan de oude en de nieuwe rente geregeld zouden betalen. De „toekangs-mindering" hadden er zeer weinig lust in en verdwenen, om na eenige dagen weer terug te komen om de menschen nogmaals tot het betalen van de oploopende rente aan te sporen. Deze onbeschaamdheid bracht de gemoederen van het stelletje leeners aan het koken. En toen kwam de oplossing, die hun het eenvoudigste voorkwam. Eenige knuppels, messen en ander wapentuig waren spoedig gevonden en in no time lagen de geldwolven zoo goed als dood tegen de vlakte, bont en blauw geknuppeld met eenige steekwonden in den buik. Doch de toekangs-mindering zijn van een taai ras en in het hospitaal kwamen zij hunne verwonderingen weder te boven, hebben hunne schuldenaren vergeven en zijn weder met manen begonnen, totdat zij vandaag of morgen voor goed dood geknuppeld worden.

Werkstakingen. Hetzelfde blad *(Pewarta Soerabaja)* vernam, dat het grootste gedeelte van het Inlandsch personeel van de suikerfabriek *Koning Wil-*

lem II te Modjosari (Soerabaja) medio Juni j.l. het werk heeft neergelegd. Wat dit beteekent voor een suikerfabriek in den maaltijd behoeft niet nader te worden toegelicht. De geschiedenis, die aan deze staking is voorafgegaan, is zeer leerrijk en zij kan tevens een ernstige waarschuwing voor andere administrateurs in de suiker zijn. Verder is zij ook voor den Landvoogd leerrijk, ofschoon eentonig, omdat het een herhaling is van de bekende pandhuisaffaire en leerrijk ten slotte voor al die enthousiasten en aanbidders van de huilerige ethiek: Een schrijver op het fabriekskantoor is secretaris van de plaatselijke afdeeling der *Sarèkat Islam* en staat, zooals zoovelen van deze heeren, bij zijn werkgever dik in het krijt. Toen hij nu kort geleden weer een voorschot vroeg, werd hem dit, om begrijpelijke redenen, geweigerd. Zoo iets is in dezen tijd natuurlijk een stakingsmotief. De teleurgestelde secretaris begon onmiddellijk zijn actie onder het overige fabriekspersoneel en dreigde, zoo het niet direct tot staking overging, met een flink pak slaag, waarvoor hij de geheele S. I.-afdeeling achter zich had staan. Het gevolg was, dat op een Zaterdag een groot deel van het Inlandsch fabrieksvolk het bijltje er bij neerlegde. Toen daarop ontslag volgde, de administrateur er vrij goed in slaagde ander volk in dienst te nemen en zij den honger in de maag gingen voelen, werd een andere weg ingeslagen. De administrateur ontving een brief van de S. I., waarin hem werd medegedeeld, dat het werk hervat zou worden, indien de ontslagenen wederom in dienst zouden worden genomen, de salarissen als vroeger uitbetaald en de voorschotten, waarom gevraagd was, verstrekt zouden worden. Waarop natuurlijk niet werd ingegaan. Intusschen werkten nieuw aangenomen toekangs voor de machines enz. geregeld door, maar zij bleven 24 uren achtereen in de fabriek, bang om naar huis te gaan.

Dit geval staat niet alleen. Het is analoog met de bekende pandhuiskwestie, waarin de huidige Landvoogd zich op het gebied van de Inlander-politiek onsterfelijk heeft gemaakt. Maar ook op een tweetal andere suikerfabrieken is reeds iets dergelijks voorgekomen. Voegt men daarbij het sterk sprekende geval, waarvan hierboven is melding gemaakt, dan mag zeker wel worden gesproken van een toestand van verwording, die buitengewone maatregelen eischt.

Aan hetgeen wij — alzoo de verslaggever van de *Pewarta Soerabaja* — omtrent de werkstaking op de suikerfabriek *Koning Willem* II mededeelden, kunnen wij thans na een plaatselijk onderzoek, het volgende toevoegen: Wij staken ons licht op, zoowel op de suikerfabriek, als bij het Inlandsch bestuur en de S. I., spraken met verschillende stakers, die wij in een koempoelan bij den loerah aantroffen. Het eerste, wat wij vernamen, was, dat in den laatsten tijd meer dan te voren, door de S. I. in het Modjosarische propaganda wordt gemaakt, wat op zich zelf natuurlijk geen kwaad is; hoe meer leden een vereeniging telt, hoe meer kracht daarvan kan uitgaan; maar de stem van duizenden wordt eerder gehoord dan naar die van den enkeling. Voor de verspreiding der S. I. denkbeelden is Modjosari, meer in het bijzonder het district Soekoredjo, een vruchtbare bodem, wijl de aldaar resideerende loerah president is der locale S. I.

In hoeverre de betrekking van loerah vereenigbaar is met die van president der S. I. in het midden latende, zal zeker niemand tegenspreken, dat hij van zijn ambt gebruik — om nog niet te spreken van misbruik — kan maken, om proselieten te maken. Na een uitgebreid onderzoek staat voor ons vast, dat de leden dat wel doen, waarbij de loerah een, voor het oog der wereld, passieve rol speelt; er heeft echter te Modjosari een gebeurtenis plaats gegrepen, waaruit zou moeten blijken, dat hij actief optreedt. Een der employé's der suikerfabriek Koning Willem II, de heer Andreas, heeft een chauffeur, dien men wilde overhalen, om als lid der S. I. toe te treden. Deze bleef, bedreigingen ten spijt, weigeren, waarom de S. I.-leden hem in staat van beschuldiging stelden. De chauffeur werd n.m. beschuldigd, dat hij een der kinderen van een pandhuisbeambte met een steen had gesmeten en vermoord (volgens den chauffeur een absolute leugen). Aan het hoofd van een 50-tal pandhuisbeambten en andere S. I.-leden eischte de loerah, nu *in zijn kwaliteit van politiebeambte*, uitlevering van den schuldige. Op den heer Andreas echter maakte hij den indruk, alsof hij voor zich had het hoofd van een bende S. I.-ers, die hun eischen kwamen stellen, van welk optreden hij niet gediend was; hij sommeerde hen het erf te verlaten, doch zij verkozen daaraan geen gevolg te geven en namen een brutale houding aan. Om er den schrik in te brengen, loste hij eenige revolverschoten in de lucht en de bende verdween. Zulks geschiedde in den vooravond. Toen wij den loerah vroegen, waarom deze actie juist s avonds moest gebeuren, was zijn antwoord, dat de pandhuisbeambten overdag geen vrij hebben. Onze opmerking, dat zij met de arrestatie toch niets te maken hadden, bleef onbeantwoord. Wel verklaarde de loerah, dat het gebeurde niets met de S. I. te maken had; zij waren ongevraagd meegegaan. De heer Andreas heeft tegen den president van de S. I. een klacht ingediend.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Azoren onder Amerikaanschen invloed.

„O Commercio do Porto'' schrijft in zijn nummer van 26 Juli j.l. 't een en ander over bovenstaand onderwerp, dat een korte weergeving wel waard lijkt.

Nadat door Portugal een commissaris voor de Azorische aangelegenheden is aangewezen, is aan dien hoogen ambtenaar een afdeeling van 't kabinet toegevoegd, waaruit 't belang blijkt, dat de regeering eindelijk in de koloniën begint te stellen.

Algemeen is bekend, dat de bewoners van de Azoren een uitgesproken voorkeur voor Amerika hebben. Velen gaan een tijd van hun leven in Amerika doorbrengen. Bij hun terugkeer brengen zij eenige duizenden eerlijk verdiende dollars mee. Zij houden 't land in dankbare herinnering. En hunne bewondering blijft bestaan voor de wereld van heerlijkheden, waar alles origineel en grootaardig is.

De Amerikaansche scheepvaart biedt den Azoren veel meer dan het weinig omvangrijke nationale verkeer. De geregelde omgang met een vreemd volk en 't veelvuldig vertoonen van zijn vlag versterken de vriendschap en bevorderen de vreedzame indringing.

Sedert de deelneming van Amerika aan den oorlog is 't scheepsbezoek nog toegenomen.

Deze feiten zouden voor Portugal geen bedenkelijke gevolgen behoeven te hebben, meent 't blad, als de P. regeering het belang van 't eilandengebied voldoende had in 't oog gehouden. Dit is echter niet 't geval geweest. Nooit heeft tusschen moederland en kolonie een vaste band bestaan, van solidariteit is nimmer sprake geweest. De gemeenschappelijke maritieme, economische en politieke belangen. zijn nooit goed overwogen en bevorderd.

De zee vereenigde niet, maar scheidde. 't Nationaliteitsgevoel, dat zich over den geheelen Atlantischen oceaan had moeten uitbreiden, schijnt in 't water van de Tago ten onder te gaan, vergetend de traditie, de uitbreidingsgedachte teniet doende, welke aan de voorvaderen kracht tot handelen schonk. Verwonderen mag dit niet, wanneer men in Portugal zelf al kan zien, dat hetzelfde verschijnsel de provinciën, die in 't vaderland 't verste van de hoofdstad verwijderd zijn, vervreemdt en doet verwaarloozen, dan is niet te verwachten, dat de regeeringszorgen en de algemeene belangstelling zich tot ver over zee zullen uitstrekken. Alto Minko, Traz os Montes, Beira-Alta, Algaroe, al deze gezegende streken, die in de tegenwoordig zoo dringende behoeften van 't land konden voorzien, hebben uitgesterkte landschappen, die niet in kultuur zijn gebracht, en bezitten een achterlijke bevolking. 't Komt hierop neer, dat Lissabon 't geheele land is. Lissabon regeert, centraliseert, oogst, absorbeert naar 't stelsel van 't oude Rome in 't geheele imperium.

Nu 't zoo staat, kan 't veramerikaniseeren van de Azoren wèl bedenkelijk worden indien P. op 't behoud prijs stelt. De tegenwoordige Am. politiek is, volgens den schr., op vermeerdering van landbezit gericht. Mocht de vrije keuze aan de Azoren worden gelaten, dan kan deze in dezelfde richting gaan.

't Zal er wel niet toe komen, dat de bewoners van de Azoren de P. tegen de Am. nationaliteit moeten verwisselen, maar indien de regeering voortgaat, de voornaamste moreele en materieele belangen van den archipel te verwaarloozen, dan zal de afzondering en vervreemding, die reeds opvallend is, toenemen en dan zal de nanionale samenhoorigheid groote moeilijkheden ondervinden.

De instelling van een hoogen commissaris op de Azoren komt dus aan een noodzakelijken eisch te gemoet, als hij aan de bedoeling zal weten te beantwoorden. Maar om den invloed van deze instelling te versterken zal een middel moeten worden gevonden om 't economisch samengaan te bevorderen, zoodat 't leven van de Azoren meer met dat van 't moederland kan samengroeien. Wordt dit middel niet gevonden, dan zal de commissaris, noch tot versterking van 't nationaliteitsgevoel der Azoren, noch tot vereenzelving met 't moederland veel vermogen.

In Palestina.

't Succes van Allenby's troepen is voortgezet. In den nacht van 30 September rukte de Australische ruiterij Damascus binnen, den volgenden ochtend werd de stad door Britsche afdeelingen en een gedeelte der Arabische krijgsmacht van koning Hoessein bezet. Ruim 7000 gevangenen werden gemaakt. Den 2en October vielen de Austr. ruiters, die 17 K.M. ten N.-O. van Damascus opereerden, vijandelijke colonnes aan, van welke weer 1500 man gevangen werden gemaakt.

De val van Damascus, de hoofdplaats van Syrië, breekt 't Turksche gezag in dat gebied; de beteekenis is niet minder dan 't verlies van Bagdad geweest is.

Terwijl Turkije uitziet naar 't antwoord op de door de centralen aan Wilson gezonden nota, voegt admiraal Varney aan de overwinningen te land, nog de vermeestering van Beiroet door een Fransche marinedivisie toe. De Fransche invloed in Syrië herneemt hierdoor de traditioneele lijn.

Als 't antwoord van de entente niet spoedig komt of zij den wapenstilstand niet aanvaardt, zal Turkije het voorbeeld van Bulgarije wel moeten volgen.

China's financiën in 1917.

Twee gewichtige gebeurtenissen hebben in 't afgeloopen jaar op 't openbare leven in China bijzonderen invloed gehad. Vooreerst de overeenstemming, die tusschen de V. S. van N.-Amerika en Japan gevonden is. waarbij het bijzondere belang van Japan in China werd erkend, met de bevestiging van de opendeur-politiek. Vervolgens de oorlogsverklaring van China aan Duitschland. Door beide feiten kwam China nader tot Engeland.

1917 was gunstiger dan 't voorafgaande jaar. De opbrengst van de zeetollen bedroeg 38177000 tael, d. i. 8.241.857 p. St. tegen 37.764.000 t. in 1916. De toename is te merkwaardiger nu de handel beperkt is geweest door den invloed van den oorlog; de hooge zilverkoers zal ten goede hebben bijgedragen. China kon zijn verplichtingen ten opzichte van 't buitenland nakomen, de rente en 't restant betalen voor de Bokserschadevergoedingen en zelfs aan een nieuwe leening denken. Een overschot van 10 millioen tael bleef in kas. De ontvangsten van de zoutbelasting bedroegen 70.627.249 dollar, waarvan na aftrek van alle onkosten en overschrijving van 10 millioen d. op 't reservefonds, ongeveer 60 millioen d. ter beschikking van de regeering bleven. Ook de spoorwegen gaven een, zij 't langzame, toename aan, zoo had b.v. de Schanghai-Nankingbaan een vermeerdering van overschot van 17.000 p.St.

Zoo heeft de regeering, in weerwil van de binnenlandsche beschouwingen, de militaire oproeren en de verdeeling van 't volk in twee partijen, toch den financieelen toestand kunnen verbeteren en aan haar krediet een vasten grondslag kunnen geven. 48 millioen dollar zijn tegen 6 pCt. te harer beschikking gesteld tegen zekerheidsstelling der zeetollen. Verwacht mag worden dat, volgens een artikel in den D. Economist, de staatsbanknoten spoedig in baar geld zullen worden ingelost.

De Honkong- and Shanghai bankin corporation is bij deze transactiën zeer geïnteresseerd.

De vredesklank en de koloniën.

Men zal zich de D. spotplaat herinneren: de koningen van Servië, België en Montenegro wachtende op den vierden uit zijn landgezetten ententevorst om een ,,partijtje'' te beginnen. De bordjes zijn ook in dit opzicht verhangen. Als de vorst van Albanië en de khedive van Egypte meespelen, kunnen de r o i s e n e x i l e in 't huis der centralen, met de vorsten van Bulgarije en Griekenland, zelfs dadelijk p a r t i c a r r é maken. Voor hen staan de kansen er niet naar ooit op hun troon terug te keeren. Bij den tegenslag, dien de oorlog nu aan den Duitschen keizer brengt, komt ook de misrekening van zijne zusters tot regeerende vorstinnen te maken; de eene werd uit Athene gedreven. De andere is nog niet gekroond als vorstin van Finland en reeds komt twijfel op of die kroning wel ooit zal geschieden. 't Is niet duidelijk of Duitschland in zijn jongste vredesverklaring ook dit nieuwe koningrijk bedoelt, als het de beslissing over het lot der oostelijke grensstaten aan een volksstemming in die landen wil overlaten. Of juister, de bedoeling was dit stelli niet, maar bij een te verwachten aandrang tot nauwkeuriger formuleering zal deze zich noodgedwongen ook wel tot Finland moeten gaan uitstrekken.

Die groote stap naar den vrede geeft aan hoe zeer D. aan zijne koloniën hecht. Een poging wordt gedaan om het Belgische vraagstuk, door toegeven, uit den weg te ruimen; voor Elzas Lotharingen wordt een oplossing bondstaat met autonomie, voorgesteld; wat verkregen werd bij den vrede van Brest-Litofsk in de oostelijke buurstaten wordt op losse schroeven gezet; toetreding tot den volkerenbond wordt beloofd; maar voor de koloniën wordt geen concessie gedaan, wordt niets gezegd. Tegelijkertijd werd Dr. Solf, de minister van koloniën, als vervanger van von Hintze, tot staatssecretaris van buitenlandsche zaken benoemd. In die benoeming, op dit oogenblik, ligt 't voornemen opgesloten om bij den vrede aan de koloniën te blijven hechten. Dr. Solf zou met zijn geheele verleden moeten breken, als hij het nieuwe ambt aanvaard had zonder zich dit tot voornemen te hebben gesteld, indien hij 't al niet bepaald uitgesproken heeft.

Of de entente op het aanbod zal ingaan? Nu zij ziet hoe snel de gemoedsstemming in D. aan 't kenteren is, en nu zij voelt dat dit niet alleen rechtstreeks aan 't wapensucces te danken is, doch mede aan de gisting, welke dientengevolge in D. zelf werkt, waarbij de kans komt Oostenrijk en Turkije het voorbeeld van Bulgarije te zien volgen, nu is te verwachten dat zij nog meer toezegging zal vragen, waarbij 't lot van de z.g.n. bufferstaten en van Elzas-Lotharingen naar anderen stijl zal worden opgezet; bovendien zal wel als eisch worden gesteld: de laatste Duitsche soldaat moet Frankrijk en België eerst hebben verlaten. Over de koloniën behoeft vooruit niets vast gelegd te worden, D. zal deze niet vooruit durven terugeischen; de entente zal ze niet vooruit behoeven te ontzeggen, daar zij zich voorbehoudt daarover bij 't vaststellen van de vredesvoorwaarden haar zin door te drijven.

Behoeft dit punt dus bij de voor-onderhandelingen niet naar den voorgrond te worden gebracht, aan de groote tafel, waar de nieuwe rijksgrenzen getrokken zullen worden, zullen de koloniale kwestiën zeker wèl een hoofdnummer vormen; zij zullen er, in den grond der zaak, zelfs d e hoofdkwestie worden, want de economische belangen, waar 't vooral om gaat, liggen niet in 't lot van Griekenland, Bulgarije, Albanië, zij worden beheerscht door de toekomst-politiek der koloniën en der verre landen.

't Bovenstaande werd geschreven vóórdat 't antwoord van Wilson bekend was.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids. October 1918.

Onder het opschrift: ,,Een opzienbarend ontslag'', komt de heer E. A. A. van Heekeren nog eens terug op de verwisseling van het legercommando in Indië. Volgens schr. is er reden om aan te nemen, dat generaal de Greve door intrigues is weggewerkt ten behoeve van generaal van Rietschoten; en hij is van meening, dat de Gouv.-Generaal, gesteund door den Minister van Koloniën, daarmede een zwaren slag heeft toegebracht aan het vertrouwen, dat het leger in zijn aanvoerders moet stellen. De heer v. H. hoopt, dat een der Kamerleden zich tot tolk zal maken van de verontwaardiging, die de grievende behandeling, welke generaal De Greve onderging, in breede kringen heeft verwekt.

De heer J. C. H. Fischer schrijft over ,,samenwerking bij maatregelen in het belang der volksgezondheid in Ned.-Indië'', welk artikel in een volgende afl. zal worden voortgezet.

Mavors behandelt nogmaals de positie der officieren-magazijnmeesters in Indië die, vooral in geldelijk opzicht, beduidend achter zijn gesteld bij hun collega's van andere dienstvakken.

Verder bevat deze afl. nog het slot van A. Doyer's schets uit het Javaansche volksleven: Verborgen stroomingen en van J. M. Plante Fébure: Groot-industrie in tropisch Amerika. Feiten en mogelijkheden. — Overigens de vaste rubrieken: Varia (Rede uitgesproken door den Gouverneur-Gneraal bij de installatie van den Volksraad, met antwoord van den voorzitter van dien Raad. — De Indische begrooting in den Volksraad. — De moedeloosheid van het Indische leger. Een open brief aan Z. E. Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, door J. G. Boon. — Japan en Ned.-Indië. — Een studie over de uitbreiding van de pan-Maleïsche beweging, door J. V. Jensen). — Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Bibliographie.

De Gebouwen der Oost-Indische Compagnie.

In de Nos. van 21 en 28 Sept. j.l. van ,,Buiten'', besluit A. L. = Mr. A. Loosjes, zijn door tekst en illustratie zeer interessante beschouwingen over de gebouwen der Oost-Indische Compagnie in die plaatsen waar vroeger een zgn. ,,Kamer'' was gevestigd. Thans beschrijft Mr. Loosjes de gebouwen enz. te Middelburg, welke de herinnering aan de Kamer Zeeland levendig houden. Schr. besluit de reeks artikelen — 't ware te wenschen dat dit verdienstelijk pionierswerk in boekvorm werd overgedrukt — aldus:

Men moge over de Oost-Indische Compagnie verschillend denken, niet te ontkennen valt, dat haar werk inzonderheid voor ons land en voor Insulinde van geweldige beteekenis is geworden; Nederland gemaakt heeft tot het tweede koloniale rijk der wereld en ons — zij 't zonder dit te bedoelen — de moeilijke maar mooie taak heeft opgelegd, in het verre Oosten aan millioenen beschaving, ontwikkeling en welvaart te brengen. En hare nog overgebleven gebouwen, ze herinneren niet alleen aan de Compagnie, maar ook aan de wakkere Hollandsche en Zeeuwsche zeevaarders, die meer dan de roemvolle, doch meest uit huurlingen bestaande legers der Republiek ons vaderland tot eer hebben gestrekt en aan wie wij de schoonste bladzijden onzer geschiedenis danken.

Daarom zijn de Compagnies-gebouwen, geenszins alle monumenten van k u n s t, wel alle monumenten der g e s c h i e d e n i s, die als zoodanig piëteit-vol bewaard en verzorgd moeten worden.

Bijdragen over Zending en Missie.

De Banier van 12 Juli bevat o.a. Reisindrukken omtrent de Zending op Sumatra, door Dr. B. J. Esser. — De scheuring in de Internationale Zendingsbeweging.

Mededeelingen van wege het Ned. Zendelinggenootschap. Deel 62, 3e stuk. De Perhoedamdam in Deli, door J. H. Neumann. — De troebelen op Halmahera in 1914, door H. Lasschuit. — Het huwelijk bij de Geb'emliar op Boeroe, door J. A. F. Schut (vervolg). — Morische verhalen, opgeteekend door H. G. van Eelen en J. Ritsema en uitgegeven door Dr. N. Adriani. — In memoriam. Johannes Kruyt, door R. — In memoriam. Jan Willem Roskes, door R. — In memoriam Dr. Nommensen, door R.

Onze Missiën in Oost en West. Deel II, afl. 1. Onze hulp aan onze Missiën, door M. J. D. Claessens. — Godsdienst en geestenvereering bij de Javanen, door J. Diderich. — Zaquito. Schetsen uit het Melaatschenhuis, door C. J. Zwijsen („Zwaquito" is de melaatschen-inrichting te Willemstad voor Curaçao en omliggende eilanden). — De Roomsch-Katholieke Missie op de Kei-eilanden, door E. Cappers.

De Macedoniër. October 1918. Twee dooden. Ter nagedachtenis. Dr. L. Nommensen. — In memoriam Johannes Kruyt. — De Zending van de Gereformeerde Kerken. Soemba. I. Historie. v. Slavernij (vervolg). door D. K. Wielenga.

Handel en Bedrijf.

Bij zijn portret, wijdt het Nr. van 5 dezer een artikel aan den nieuw-benoemden Directeur van Landbouw in Indië, den heer J. Sibinga Mulder. Na gewezen te hebben op hetgeen door den heer S. M. vooral in verband met de particuliere nijverheid en den landbouw in Indië werd verricht, besluit het blad: Hij weet wat Indië noodig heeft, hij kent de hulpbronnen van het land, weet ook uit eigen ervaring wat er bij andere volken geschiedt, heeft geleerd te handelen en beslissingen te nemen waar het groote belangen geldt en heeft ook getoond onbevreesd den weg te bewandelen, dien hij na grondig onderzoek voor den rechten houdt. Moge hetzelfde succes dat zijn werk tot nog toe heeft geleid, hem ook in zijn nieuwen werkkring beschoren zijn tot heil van onze Oost-Indische koloniën.

Hetzelfde Nr. bevat nog het slot van het aan een publicatie van het Encyclopaedisch Bureau ontleend overzicht der handelsbeweging op de Buitenbezittingen in 1914, '15 en '16.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 40: De nieuwe uitgaaf van Dr. van Gorkom's Oost-Indische cultures, besproken door A. E. J. Bruinsma (vervolg). — Prijs van suiker in eenige landen op 1 October 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Intreerede van Prof. W. A. Kuenen (over de ontwikkeling der tropische ziekteleer). — De handelsbewegingen der buitenbezittingen in 1914-1916, door A. D. — Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De economische toestand op de Philippijnen gedurende 1917. — Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een begaafde, ongelukkige Inlander.

Het Oct.-Nr. van het orgaan der Ned. Zendingsvereeniging bevat o.a. enkele mededeelingen over het zendingshospitaal „Immanuël" te Bandoeng, waaruit het volgende wordt overgenomen: „Uit het Blinden-Instituut werden ons twee blinden gezonden, die eenige maanden in het hospitaal vertoefden. Eén, Mardjoe Ibrahim, is een Soerabajaan met buitengewone gaven; hij spreekt vloeiend acht talen en kan zich o.a. gemakkelijk uitdrukken in 't Chineesch. Met zijn vader naar Deli gegaan, werd hij spoedig hoofdmandoer. Om zijn scherpzinnigheid werd hij overal geëerd en als aangenaam verteller had hij vele vrienden. Plotseling werd hij blind en omdat de dokters hem ongeneeslijk verklaarden, werd hij in het Blinden-Instituut te Bandoeng opgenomen. Wegens ziekte namen wij hem in 't hospitaal op, waar hij een van de dankbaarste hoorders van den helper was. Alles wat hij hoorde, wist hij bijna letterlijk weer te geven......"

Neerlandia.

In de Oct.-afl. van „Neerlandia", orgaan van het Alg. Ned. Verbond geeft Dr. W. van Lingen o.m. zijn indrukken weer van het onlangs te Wageningen gehouden Congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden, met verwijzing naar het „even uitvoerig als degelijk verslag over dit congres...... in Oost en West, nrs. van 5 en 12 Sept. j.l."

Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen de als volgt getitelde officieele publicatie.

„Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht. Volledige verzameling der ontwerpen met toelichting en de ter zake uitgebrachte adviezen, op last van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, bijeengebracht en gerangschikt door de bijzondere commissie uit de Staatscommissie voor de herziening van het Indisch privaat- en strafrecht."

Gelijk men weet, is het nieuwe Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië in werking getreden den 1en Januari dezes jaars.

Statistiek der Indische rechtsbedeeling.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen:

I. Justitieele statistiek van Ned.-Indië over het jaar 1913; en

II. Crimineele statistiek van Ned.-Indië over hetzelfde jaar.

Beide, bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen samengestelde uitgaven, werden tot nu toe gezamenlijk uitgegeven als „Statistiek der Rechtsbedeeling."

Handelsberichten.

In het Nr. van 3 Oct. vindt men de volgende min of meer uitvoerige mededeelingen van het Ministerie van Koloniën: Bevordering der Nederlandsch-Indische nijverheid. — De handel in producten van de cassave. — Afdeeling Koerintji (over de cultures, enz.)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 27: De bevolking van Celebes (vervolg), door N. — Peking en Ommelanden, door Dr. H. P. N. Muller (vervolg). — Instantaneetjes, genomen aan boord van de Noordam, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Een bergtocht in Zuid-Celebes, door L. M. van Klaveren.

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Bij M. Nijhoff te 's-Hage en E. J. Brill te Leiden is dezer dagen verschenen het tweede deel van den tweeden druk der Encyclopaedie van Ned.-Indië, de letters H—M omvattend. Verscheen het eerste deel (in het begin van het vorige jaar) onder redactie van Mr. Dr. J. Paulus, dit tweede vermeldt als redacteuren S. de Graaff, oud-directeur B. B. in N.-I., en Prof. D. G. Stibbe, oud-inspecteur van den arbeid in N.-I., terwijl als medewerker op den titel wordt genoemd W. C. B. Wintgens, oud-inspecteur van scheepvaart in N.-I.

Wat den tekst van dit omvangrijke deel betreft, onze meening daarover is volkomen gelijk aan die neergelegd in eene bespreking van het eerste deel (Kol. Weekblad van Donderdag 1 Maart 1917): „Het spreekt van zelf dat ook dezen, inderdaad met grooten zorg herzienen en sterk vermeerderden druk fonten zullen aankleven; dat sommige der honderden artikelen met een critisch oog beschouwd door deskundigen, den toets van volledigheid of nauwkeurigheid niet in alle opzichten zullen kunnen doorstaan." Enz.

Dat de redacteuren het standpunt van hun voorganger om geen biographieën van levende personen te geven niet heeft willen verlaten, wordt door ons, en stellig door vele anderen, ten zeerste betreurd. In dit opzicht blijft de bruikbaarheid van den nieuwen druk der Encyclopaedie verre achter bij den eersten.

Een standaardwerk over het eiland Nias.

Bij E. J. Brill te Leiden is verschenen een statig werk in twee deelen (een deel tekst en een deel platen en kaarten) over het eiland Nias aan de Westkust van Sumatra; het is getiteld:

Nias. Ethnographische, geographische en historische aanteekeningen en studiën, door E. E. W. Gs. Schröder, Oost-Indisch bestuursambtenaar.

Eene bespreking van dit werk aan ter zake bevoegden overlatende, wordt dezerzijds volstaan met eene opsomming van den rijken inhoud: Inleiding, taalkundige toelichting, literatuuropgave. — I. Ethnographie (voeding, kleeding, nederzettingen, jacht en visscherij, tijdrekening, landbouw, wapens, gebruiken, staatsinrichting, godsdienst, enz.) — II. Geographie (geologie, geographie, bevolking, klimaat en moesson). — III. Historie (Tijdvak vóór 't optreden der Oost-Ind. Comp. De Oost-Ind. Comp., De Engelschen op Nias; Nias na de overname van de Engelschen). — Bijlagen.

De platen (reproducties van eigen opnamen van den geleerden schrijver), zijn in één woord schitterend en doen ook den uitgever alle eer aan.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Door het *Koloniaal Instituut* zijn, op verzoek van het *Centraal Comité voor Indische lezingen en leergangen* uitgegeven:

I. *De Europeesche Landbouw in Nederl.-Indië*, met 20 afbeeldingen, door *Dr. H. C Prinsen Geerligs*, prijs *f* 1.—.

II. *De Mijnbouw in Nederl.-Indië*, met 11 afbeeldingen en een kaartje, door *R. J. van Lier*, M. I., prijs *f* 1.—.

Deze werkjes zijn voor de deelnemers aan de Indische leergangen verkrijgbaar voor *f* 0.50 per stuk.

Het eerste boekje dankt zijn ontstaan aan een drietal lezingen van Dr. H. C. Prinsen Geerligs en behandelt:

Eénjarige gewassen: suikerriet, tabak, indigo en cassave;

Meerjarige gewassen: thee, koffie, cacao, kina, rubber en klappers.

Het tweede boekje, dat zijn ontstaan dankt aan eene voordracht over den kolonialen mijnbouw van den mijningenieur R. J. van Lier, behandelt: steenkool, tin, goud en zilver, petroleum en ijzer.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Hoofd van den magazijndienst voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot hoofd van den magazijnsdienst bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een voor die betrekking geschikt persoon.

In aanmerking zullen bij voorbeeld kunnen komen gediplomeerden als civiel- of werktuigkundig-ingenieur aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft, zij die een gelijkwaardig buitenlandsch diploma bezitten, geslaagden in het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen, doctoren in de rechts- of staatswetenschap, officieren en gewezen officieren van 's Rijks land- of zeemacht of van het leger in Nederlandsch-Indië en personen, die in algemeene ontwikkeling met de genoemde categorieën van personen ongeveer gelijkgesteld kunnen worden.

De uit te zenden persoon moet voorts warenkennis en zoo mogelijk ook technische kennis bezitten en de noodige ervaring hebben opgedaan op het gebied van magazijnadministratie, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan hem, die reeds aan het hoofd heeft gestaan van eene omvangrijke administratie als vorenbedoeld.

Aan voormelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 400 's maands, opklimmende met 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 en 3 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100, tot een maximum van *f* 1000 's maands.

Gegadigden, die reeds voor de hierbedoelde betrekking van belang zijnde ervaring bezitten, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, bij de berekening waarvan spoorwegervaring buiten en binnen de keerkringen doorgebracht onderscheidenlijk voor $^9/_{10}$ en voor vol zal worden medegeteld, terwijl Staatsdiensttijd, alsmede in de lijn van den aanstaanden werkkring liggende particuliere diensttijd (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën) buiten en binnen de keerkringen doorgebracht onderscheidenlijk voor $^9/_{20}$ en ½ zal worden medegeteld, terwijl de tijd aan het hoofd van eene magazijnadministratie doorgebracht voor $^9/_{10}$ in rekening wordt gebracht.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór ultimo October a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;
b. een beschrijving van opleiding en levensloop

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van *f* 250 's maands.

(Nederlandsche Staatscourant van
26 September 1918, No. 225).

Ingezonden.

Rotterdam, 28 September 1918

Aan
de Redactie van „Het Koloniaal Weekblad".

Het is misschien niet de bedoeling van het artikel: Nieuw Guinea (Enkele mededeelingen omtrent cultures), voorkomende in het No. van den 24 Sept. j.l., dit au serieux te nemen. De inhoud van de laatste en voorlaatste alinea bevat voor den schrijver wellicht het zwaartepunt, hoewel ik eer vermoed dat hier een erfpacht van g r o n d (waarop de pachter Klapper aanplanting hoopt te stichten) dan wel erfpacht van „8000 erfpacht van g r o n d (waarop de pacher Klapper aaneventueele goedgeloovige aandeelhouders is dit niet geheel hetzelfde.

In verdere bijzonderheden omtrent dit artikel zal ik niet treden, doch ik zou nog wel willen aanstippen, dat waar de schrijver zegt: „Klappers, suikerriet, tabak, koffie, notenmuscaat, kruidnagelen, cacao, rubber e.a. (sic) alle zoogen. volkscultures, gedijen hier prachtig", deze zinsnede mij sterk doet denken aan 't geluid der oorspronkelijke concessie: „Batjan Maatschappij." A bon......

Hoogachtend,

J. W. VAN NOUHUYS,
Directeur van het Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum „Prins Hendrik", Rotterdam.

Inzender verwarre geen prospectus-geschrijf met enkele losse zaakkundige mededeelingen. Bij het plaatsen van bedoeld stukje werd niet gedacht aan mogelijke àl of niet geloovige aandeelhouders, slechts meegedeeld wat uit officieele rapporten valt te lezen en hetgeen schrijver met eigen oogen te Takjak e.a. plaatsen heeft gezien en vernomen van betrokken Bestuursambtenaren.

Bij Gouvernementsbesluit van 18 Nov. 1914 No. 36 werd b.v. aan H. L. de Riemer te Buitenzorg erfpacht verleend voor een perceel van 3500 bouws, deels met halfwilde klapperbosschen begroeid, terwijl meerdere aanvragen van dien aard in behandeling waren.

De kust van Nieuw-Guinea bestaat voor groote gedeelten uit één bosch van wild groeiende klapperboomen; het is dus niet alleen de grond, doch wel degelijk ook het b o s c h, dat in erfpacht verkregen en geëxploiteerd worden zal. Wilde nootmuskaat en foelie vormen nu reeds een uitvoerartikel; wilde rubberboomen en getah leverende lianen komen voor in de bosschen, o.a. bij Kaimana; liberia-koffie, cacao, kruidnagelen, groeien prachtig op de erven der bevolking, naar schrijver zich zelven heeft overtuigd.

In verband met bovenstaande blijve de insinuatie „à bon......" voor rekening van den inzender.

A. R. v. O.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80**,
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*